

Riigikogu väliskomisjoni istungi protokoll nr 191

Tallinn, Toompea

Esmaspäev, 04. mai 2026

Algus 11.22, lõpp 13.07

Juhataja: Marko Mihkelson (esimees)

Protokollija: Kristiina Reinfeldt (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Ester Karuse, Eerik-Niiles Kross, Juku-Kalle Raid

Komisjoni ametnikud: Birgit Keerd-Leppik (nõunik-sekretariaadijuhataja), Ivar Mölder (nõunik)

Puudusid: Mart Helme, Henn Põlluaas, Urmas Reinsalu ja Luisa Värk

Kutsutud: pöördumise algatajate esindajad Sten Loov, Mikko Lagerspetz, Remi Punak (videosild) ja Birgit Poopuu (videosild) (2. päevakorrapunkt); Välisministeeriumi Ida-Euroopa ja Kesk-Aasia osakonna 1. büroo (Venemaa, Valgevene ja Kesk-Aasia büroo) direktor Riina Kaljurand (3. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Väliskomisjoni nädala töökava kinnitamine
2. Kollektiivne pöördumine "Eesti kohustus ennetada genotsiidi Gazas" (1-6/26-36/1)
3. Arengud Venemaal
4. Info ja muud küsimused

1. Väliskomisjoni nädala töökava kinnitamine

Väliskomisjoni nädala (04.05-10.05.2026) töökava

Komisjoni istung esmaspäev, 4. mai 2026 kell 11.15

1. Väliskomisjoni nädala töökava kinnitamine
2. Kollektiivne pöördumine "
3. Arengud Venemaal
4. Info ja muud küsimused

Väliskomisjoni väljasõiduistung Välisluureametis teisipäeval, 5. mai 2026 kell 14.30

Väliskomisjoni väljasõiduistung Välisluureametis

1. Ülevaade julgeolekuolukorra arengutest
2. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung reedel, 8. mai 2026 kell 10.00

1. Eesti seisukohad 11. mail 2026 toimuval Euroopa Liidu välisasjade nõukogu istungil
2. Info ja muud küsimused

Kohtumised:

Esmaspäeval, 4. mail 2026 kell 13.15 kohtub väliskomisjoni esimees Marko Mihkelson Ameerika Ühendriikide suursaadiku Roman Pipkoga

Teisipäeval, 5. mail 2026 kell 10.15 kohtub väliskomisjoni esimees Marko Mihkelson Hispaania Kuningriigi suursaadiku Angel Vázqueziga

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Ester Karuse, Eerik-Niiles Kross, Marko Mihkelson, Juku-Kalle Raid).

2. Kollektiivne pöördumine "Eesti kohustus ennetada genotsiidi Gazas" (1-6/26-36/1)

Remi Punak esitles kollektiivset pöördumist, alustades küsimusest, miks Eesti ühiskonnas puudub arutelu Gaza genotsiidi teemal. Ta osutas, et Eesti riigil on kohustus astuda samme genotsiidi ennetamiseks, kuid Vabariigi Valitsus ei ole seni rahvusvahelise kohtu 2024.a otsusele reageerinud. Tema sõnul on pigem märgata vastupidist suundumust, kus valitsus on otsustanud süvendada koostööd Eesti ja Iisraeli vahel. Sellega õõnestab Eesti oma rahvusvahelisele õigusele tuginevat vundamenti. R. Punak selgitas, et pöördumises on esitatud neli ettepanekut, millest ta rõhutas eeskätt neljandat – moodustada komisjon, mis esitaks ettepanekud, tuginedes rahvusvahelisele õigusele. Selle komisjoni õigusliku hinnangu alusel võiks Riigikogus toimuda avalik arutelu.

Birgit Poopuu juhtis tähelepanu avalikele allikatele, sh teadlaste pöördumistele, mis on kollektiivses pöördumises ära toodud. Eraldi tõi ta välja, et maailma juhtivad genotsiidi uurijaid on kirjutanud ka avaliku kirja.

Mikko Lagerspetz märkis, et tema hinnangul on kollektiivses pöördumises kõik vajalikud argumendid olemas. Samas tõstatas ta küsimuse, mis võiks olla põhjuseks jätta täitmata Eesti rahvusvahelised kohustused.

Sten Loov märkis, et soovib omalt poolt rõhutada pöördujate lähtekohta, mis tugineb rangelt rahvusvahelisele õigusele. Ta selgitas, et on teadlikult püütnud vältida emotsionaalseid argumente ja väljaütlemisi ning keskendunud kitsamalt konkreetsele konventsioonile.

Marko Mihkelson tänas külalisi ning märkis sissejuhatuseks, et teema ei ole komisjonile esmakordne. Ta viitas, et komisjon on viimasel ajal tähelepanelikult jälginud Lähis-Ida arenguid, sh Gaza olukorda, ning rõhutas, et argumentidele tuginevate küsimuste tõstatamine on oluline ja õigustatud. Ta selgitas, et rahvaalgatuste ja kollektiivsete pöördumiste puhul on tavaks kuulata esmalt ära algatajate argumendid ja seisukohad ning seejärel koguda täiendavat infot eraldi istungil. Ta lisas, et kuna pöördumises esitatud küsimused puudutavad suurel määral valitsuse tegevust, otsustab komisjon edasise menetluse pärast külaliste ärakuulamist oma sisemise arutelu käigus. Seejärel palus ta täpsustada pöördumise neljanda ettepanekut. Ta soovis teada, kuidas peaks algatajate hinnangul moodustuma sõltumatutest õiguseksperdistest komisjon, kes koostaks õiguslikul analüüsil põhineva avaliku hinnangu Eesti senisele tegevusele genotsiidi ennetamise kohustuse valguses ning esitaks valitsusele ja Riigikogule konkreetsed soovitusel edasiseks tegevuseks, ning kes otsustab komisjoni loomise üle ja kuidas õiguseksperdid sinna nimetatakse.

Birgit Poopuu vastas, et komisjoni moodustamise otsustamine on väliskomisjoni pädevuses. Ta selgitas, et algatajate hinnangul peaks komisjoni kuuluma Eesti vastava valdkonna eksperdid – teadlased, poliitikakujundajad, juristid ning kaasatud peaksid olema mitme

ülikooli esindajad, eelkõige need, kelle uurimistöö on teemaga vahetult seotud. Ta rõhutas, et komisjon tuleks kokku panna kaasavalt, mitte üksnes väliskomisjoni poolt, vaid erinevaid eksperte kaasates.

Marko Mihkelson tõdes, et sarnase pretsedendi puudumise tõttu on keeruline üheselt öelda, kuidas selline komisjon peaks moodustuma. Ta lisas, et komisjoni võiks käsitleda sõltumatute õiguseksperptide komisjonina, kuid märkis, et mõiste „sõltumatus“ sisustamine on sageli keeruline.

Sten Loov lisas, et tema hinnangul võiks ekspertkomisjon olla sarnane tavapärasele praktikale, kus enne Riigikogu või valitsuse tasandil poliitilise otsuse vastuvõtmist tehakse taustaanalüüsi. Ta tõi näitena metsandusküsimused, mille puhul kaasatakse valdkonnaga seotud spetsialiste ning ekspertkomisjon annab oma hinnangu, et Riigikogu või valitsus saaks teha võimalikult adekvaatse otsuse. Ta märkis, et käesolevas pöördumises peetakse ekspertkomisjoni all silmas samalaadset rolli.

Juku-Kalle Raid soovis täpsustada, kas algatajate ettepaneku kohaselt peaks väliskomisjon ekspertkomisjoni kokku kutsuma ja selle liikmed määrama.

Birgit Poopuu vastas, et väliskomisjon võiks protsessi juhtida, kuid seejuures tuleb lähtuda kaasamise põhimõttest. Ta rõhutas, et oluline on tagada erinevate huvirühmade ja ekspertide osalemine ning et laiapõhjaline konsulteerimine oleks positiivne ja tervitatav. Ta lisas, et eesmärk on kujundada lahendus, mille tulemusena oleks ekspertkomisjoni kaasatud võimalikult suur ja mitmekesine ring eksperte.

Sten Loov lisas, et ta ei ole kõigi protseduuriliste sammude järjekorraga täielikult kursis, kuid tema hinnangul võiks ekspertkomisjoni loomisele eelneda Riigikogu otsus. Ta selgitas, et Riigikogu võiks võtta vastu otsuse ekspertkomisjoni moodustamiseks ning seejärel anda protsessi juhtimise tagasi väliskomisjonile.

Eerik-Niiles Kross märkis, et lisaks neljandale ettepanekule soovib ta kommenteerida ka pöördumise esimest kolme punkti. Ta leidis, et pöördumise esimene nõue tugineb vaeleusaamale, sest rahvusvaheline kohus ei ole tema sõnul teinud otsust genotsiidi toimepanemise kohta ega tuvastanud genotsiidiohtu sellisel kujul, nagu pöördumises väidetakse. Tema selgitusel on menetluses senini mööndud üksnes, et õiguste riive võib olla võimalik ning sisuline vaidlus on kohtus alles pooleli. Ta rõhutas, et genotsiidi vältimise kohustus tuleneb genotsiidi vältimise ja karistamise konventsioonist, kuid tema hinnangul ei tulene praegustest rahvusvahelise kohtu lahenditest Eestile eraldiseisvaid kohustusi. Teiseks kommenteeris ta 18. septembri 2024 ÜRO Peaassamblee resolutsiooni märkides, et resolutsiooni poolt või vastu hääletamine ei tekita õiguslikult siduvaid kohustusi. Ta lisas, et tema hinnangul ei ole ükski kohus seni tuvastanud, et käsitletavas olukorras oleks tegemist genotsiidiga ning see küsimus on jätkuvalt arutamisel.

Sten Loov selgitas, et rahvaalgatuses ei väideta genotsiidi toimumist, kuid algatajate hinnangul on tõendatud genotsiidi toimepanemise oht.

Eerik-Niiles Kross sõnas, et ka genotsiidi toimepanemise ohtu pole tõendatud.

Sten Loov lisas, et rahvusvahelise kohtu menetluses on kohus tema sõnul teinud selge otsuse ja määruse ning kehtestanud Iisraelile konkreetseid meetmed, mis on Iisraelile siduvad.

Eerik-Niiles Kross sõnas, et meetmed vastavad tõele, kuid need ei puuduta tema hinnangul genotsiidi tuvastamist. Ta möönis, et jutt humanitaarkatastroofist ja nälja ohust vastab tõele, kuid rõhutas, et rahvusvaheline kohus ei ole seni genotsiidi küsimuses seisukohta võtnud. Ta selgitas, et kohus on pidanud võimalikuks teatud õiguste ohustamist, kuid genotsiidi tuvastamise küsimus on kohtumenetluses jätkuvalt lahtine. Ta lisas, et kohus on hiljem korduvalt rõhutanud, et ta ei ole öelnud, et genotsiid on tuvastatud.

Mikko Lagerspetz märkis, et tema hinnangul põhines eelnev repliik valel arusaamal või ebatäpsel tõlgendusel. Ta selgitas, et genotsiidi ennetamise kohustus ei eelda rahvusvahelise kohtu süüdimõistvat otsust, vaid rakendub juba siis, kui ilmneb tõsine risk. Ta viitas rahvusvahelise kohtu seisukohale, mille kohaselt tekib riigil kohustus ennetada ja vastav kohustus tegutseda hetkest, mil riik saab teada või pidanuks teada saada genotsiidi toimepanemise tõsisest riskist. Ta lisas, et tema hinnangul on see risk praegu väga ilmne.

Remi Punak soovis täpsustada, et tema hinnang erineb Eerik-Niiles Krossi seisukohast ning pöördujate eesmärk on liikuda neljanda punkti juurde ehk erapooletu komisjoni loomise arutelu juurde. Ta märkis, et tema hinnangul ei ole arutelu fookuses küsimus, kas genotsiid toimub või mitte, vaid lähtutakse sellest, et rahvusvaheline kohus on teinud otsuse, mis rakendub kohe ega eelda süüdimõistvat otsust. Ta palus naasta neljanda punkti juurde ning vältida vaidlustesse takerdumist.

Marko Mihkelson märkis, et selguse saamine on siiski väga oluline, kuna see mõjutab edasiste otsuste tegemist ja seda, kuidas edasi liikuda, sealhulgas küsimuses, kas rahvusvaheline kohus on vastavad otsused teinud või mitte.

Birgit Poopuu märkis, et algatajatel on viide Rahvusvahelise Kohtu selgitavale seisukohale, mille kohaselt tekib kõigil riikidel genotsiidi ennetamise kohustus hetkest, mil riik saab teada genotsiidi toimepanemise tõsise ohu olemasolust. Ta selgitas, et kohus on leidnud, et selline lävi on käesoleval juhul ületatud, mistõttu on riikidel rahvusvahelisest õigusest tulenev kohustus võtta meetmeid genotsiidiaktide ennetamiseks. Lisaks viitas ta Rahvusvahelise Kriminaalkohtu poolt välja antud vahistamismäärustele, mis tuginevad kogutud tõenditele Iisraeli riigi poolt toime pandud kuritegude kohta. Tema sõnul puudutavad need kuriteod kahte kategooriat: inimsusvastaseid kuritegusid ja sõjakuritegusid. Ta märkis, et tõendite alusel on välja antud vahistamismäärused Yoav Gallanti ja Benjamin Netanyahu suhtes ning neis on muu hulgas käsitletud näljutamise kasutamist relvana, humanitaarabi takistamist ning tsiviilelanike teadlikku ründamist, s.o eluks vajalike tingimuste teadlikku hävitamist Gaza sektoris. B. Poopuu lisas, et Rahvusvahelise Kohtu hinnangus Palestiina olukorra kohta on leitud, et Iisrael okupeerib Palestiina alasid ebaseaduslikult. Tema sõnul on hinnangus viidatud pikaajalisele okupatsioonile, asunduspoliitika jätkuvale laienemisele, diskrimineerivale poliitikale, maade võõrandamisele ning palestiinlaste õiguste piiramisele.

Ta tõi esile ka ÜRO sõltumatu rahvusvahelise uurimiskomisjoni raporti (16. september 2025), milles komisjon on jõudnud järeldusele, et Iisrael on toime pannud genotsiidi Gaza sektori palestiinlaste vastu. Ta rõhutas, et algatajad ise seda väidet siiski ei esita, kuid toonitas, et juhtivate rahvusvaheliste ja ka Iisraeli enda inimõiguste organisatsioonide raportid ning Rahvusvahelise Kohtu ja Rahvusvahelise Kriminaalkohtu seisukohad kinnitavad, et tõsine genotsiidioht on muutunud ilmseks. Tema sõnul on rahvusvahelise kohtu selgitavas hinnangus üheselt kirjas, et ennetamismetmeid tuleb rakendada hetkest, mil tõsine oht on saanud teatavaks, ning algatajate hinnangul on see hetk saabunud juba siis, kui kohus tuvastas genotsiidi võimalikkuse (*plausible genocide*) ja kehtestas Iisraelile konkreetsed meetmed, mida ei ole täidetud. Ta rõhutas, et tegemist on väga olulise asjaoluga edasiste järelduste ja tegevuste kavandamisel

Eerik-Niiles Kross nõustus, et Eesti ei saa käituda nii, nagu genotsiidioht oleks täielikult välistatud ning et sellest tulenevad teatud kohustused. Tema sõnul tähendab see vajadust olukorda tähelepanelikult jälgida ning kasutada diplomaatilisi vahendeid. Samas leidis ta, et ei ole selge, milliseid täiendavaid samme Eesti genotsiidi ennetamiseks veel astuma peaks. Ta rõhutas, et koostööd Iisraeliga tuleks käsitleda eraldi, kuna need küsimused ei ole tema hinnangul otseselt seotud Rahvusvahelise Kriminaalkohtu menetlusega. Kross lisas, et Eesti on sellest menetlusest teadlik ning teemat on rahvusvahelistel foorumitel käsitletud ja Iisraelile on muret avaldatud, kuid tema jaoks jääb lahtiseks küsimus, milliseid konkreetseid täiendavaid samme Eesti genotsiidi vältimiseks algatajate hinnangul veel tegema peaks.

Remi Punak märkis, et tegemist on küsimusega, millele peaks vastuse andma õigusekspertidest koosnev komisjon. Ta rõhutas, et just sellest tulenevalt peavad algatajad oluliseks sellise komisjoni loomist.

Birgit Poopuu märkis, et praeguses relvarahu kontekstis jätkub tema sõnul endiselt kehtestatud tingimuste rikkumine ning Gaza alade edasine okupeerimine. Ta tõi välja, et kui 2025. aasta oktoobriks kontrollis Iisrael tema sõnul ligikaudu 53% Gaza territooriumist, siis nüüdseks on see osakaal kasvanud kuni 59%. Ta lisas, et tema hinnangul on dokumenteeritud ka tsiviilelanike vastu suunatud rünnakuid ning piiranguid elutähtsatele ressursidele, sealhulgas veele ligipääsu osas. B. Poopuu viitas, et lisaks infrastruktuuri ulatuslikule hävitamisele on piiratud ka humanitaarabi andmist ning esile on toodud juhtumid, mis puudutavad ajakirjanike hukkamist. Ta rõhutas, et genotsiidi konventsioonist tulenevalt lasub suurem kohustus neil riikidel, kellel on suurem mõjuvõim, kuid samas on kõikidel riikidel kohustus panustada sellesse, et kehtestatud relvarahust kinni peetaks. Tema hinnangul ei ole poliitiliste ja majanduslike suhete tihendamine Iisraeliga, sealhulgas diplomaatiliste esinduste avamine või kõrgetasemeliste visiitide korraldamine kooskõlas genotsiidi konventsioonist tulenevate kohustustega. Ta lisas, et Rahvusvaheline Kohus on oma hinnangus viidanud ka Iisraeli poliitiliste juhtide varasematele avaldustele, mida on käsitletud genotsiidi õhutamisenä. Lisaks tõi ta esile Euroopa Liidu tasandi algatused märkides, et üle miljoni Euroopa Liidu kodaniku on esitanud petitsiooni, milles kutsutakse üles peatama Euroopa Liidu ja Iisraeli vaheline assotsiatsioonileping. Tema sõnul on tegemist näidetega sammudest, mida riigid võiksid kaaluda. B. Poopuu soovitas tutvuda ka Rahvusvahelise Kohtu kohtunike seisukohtadega meetmete osas, mida peetakse asjakohaseks. Ta märkis, et tema hinnangul ei ole Eesti seni piisavalt samme astunud ning rõhutas, et olukorras, kus väliskomisjoni liikmetel on ebaselgus võimalike meetmete osas, oleks põhjendatud küsida nõu sõltumatutelt ekspertidelt. Ta lisas, et sarnaselt teistele rahvusvahelise õiguse rikkumise juhtumitele tuleks kaaluda ka Iisraeli suhtes vastavate meetmete rakendamist.

Eerik-Niiles Kross rõhutas, et arutelu on oluline eristada kohtuotsust ja kohtumäärust märkides, et käesoleval juhul ei ole tegemist lõpliku kohtuotsusega (*judgment*), vaid kohtumäärusega (*order*). Ta selgitas, et okupatsiooni käsitlev küsimus põhineb samuti Rahvusvahelise Kohtu nõuandval arvamusel (*advisory opinion*), mis ei ole otseselt võrreldav kohtumäärusega ega lõpliku kohtuotsusega genotsiidi küsimuses. Ta lisas, et tegemist on erinevate õiguslike instrumentidega, mida ei saa omavahel käsitleda ühe tervikuna. E.-N. Kross märkis, et mõonab, et Eesti ei ole tema hinnangul neid küsimusi võib-olla eriti aktiivselt edasi ajanud, kuid rõhutas, et see kajastab praeguse Riigikogu ja valitsuse poliitilist seisukohta.

Mikko Lagerspetz viitas 20. juunil koostatud Euroopa Liidu välisteenistuse raportile, milles leiti, et Iisrael rikub assotsiatsioonilepingus sätestatud kohustust austada inimõigusi, viidates muu hulgas sõjategevusega seotud kriitikale. Ta lisas, et Eesti esindajad olid sellest teemast

teadlikud ning viitas ka Kaja Kallase 31. märtsi seisukohale, mille kohaselt ei ole Iisraeli uute sõjaliste meetmete käsitus kooskõlas Euroopa arusaamaga inimõigustest. M. Lagerspetz rõhutas, et Euroopa Liidu ja Iisraeli vahelise assotsiatsioonilepingu teises artiklis on sätestatud kohustus austada inimõigusi ning tema hinnangul ei ole seetõttu põhjust kahelda, et lepingu peatamise küsimus võib tõusetuda.

Sten Loov täpsustas, et arutelu käsitletud kohustused, mis lasuvad Eestil, ei tulene otseselt Rahvusvahelise Kohtu kohtumäärustest, millele rahvaalgatuses on viidatud, vaid tulenevad eelkõige genotsiidi konventsiooni esimesest artiklist. Ta selgitas, et Rahvusvahelise Kohtu otsused ja määrused on Eesti jaoks tõendusmaterjaliks selle kohta, et esineb genotsiidi toimepanemise oht. S. Loovi sõnul tähendab genotsiidi vältimise ja karistamise konventsioonist tulenev kohustus, et riik peab tegema kõik endast oleneva genotsiidi toimepaneku takistamiseks või vähemalt vältima sellisele tegevusele kaasa aitamist. Ta lisas, et rahvaalgatuse kolm esimest punkti käsitlevadki võimalikke samme, mida Eesti võiks selles olukorras astuda. Kokkuvõtlikult märkis ta, et see tähendab muu hulgas selliste meetmete kaalumist nagu boikott, investeringute vähendamine ja sanktsioonid. Ta rõhutas, et nende meetmete rakendamine ei pruugi iseenesest viia genotsiidi peatamiseni, kuid pöördujate eesmärk on tagada, et Eesti ei oleks osaline ega aitaks kaasa olukorrale, kus on ilmnenud tõsine genotsiidioht. S. Loov lisas, et Eesti majanduslike ja poliitiliste suhete tihendamine Iisraeliga võib tema hinnangul tähendada kaudset või isegi otsest toetust Iisraelile. Ta tõi võrdlusena välja, et sarnase tegevuse puhul Venemaa suhtes käsitataks seda otsese toetusena agressioonile. Ta rõhutas, et Eesti kohustused tulenevad eelkõige genotsiidi konventsioonist, mitte üksnes Rahvusvahelise Kohtu otsustest või määrustest.

Marko Mihkelson märkis, et ta peab vajalikuks teha täpsustus. Ta rõhutas, et Venemaa paralleeli käsitlemisel ei saa mööda vaadata 7. oktoobri 2023 sündmustest, mis on tema sõnul olnud Gaza ja laiema Lähis-Ida ebastabiilsuse peamiseks ajendiks. Ta lisas, et sündmuste analüüsimisel tuleb arvestada ka laiemat geopoliitilist konteksti, sealhulgas Hamasi ja selle toetajate, tema hinnangul ka Iisraeli suhtes vaenulike riikide rolli. M. Mihkelson rõhutas, et kuigi pöördumises on viidatud ka Hamasi tegevuse hukkamõistmisele, ei saa käsitleda olukorda üks-üheselt võrreldavana Venemaa agressiooniga Ukraina vastu, mille eesmärk on olnud kehtiva rahvusvahelise korra lõhkumine. Ta märkis, et Iisraeli tegevuse puhul tuleb arvestada ka riigi enesekaitse õigusega. Samas rõhutas ta, et konfliktiga kaasnenud tsiviilohvrid ja võimalikud rahvusvahelise õiguse rikkumised, sealhulgas võimalikud sõjakuriteod, on tõsised ning vajavad tähelepanu. Tema sõnul on sellised arengud seotud nii Hamasi kui ka Iisraeli tegevusega Gaza sektoris. Lõpetuseks sõnas ta, et komisjon on pöördumise sisuga tutvunud ning mõistab selle peamisi argumente, ning tegi ettepaneku käsitletud arutelu selles etapis kokku võtta.

Birgit Poopuu selgitas, kuidas algatajad käsitlevad arutelu konteksti. Ta viitas hiljutisele kohtumisele Norra välisministri Espen Barth Eide'ga, kellega arutati rahvusvahelise õiguse rakendamisel topeltstandardite vältimise vajadust. Tema sõnul rõhutas Norra välisminister, et väikeriikidel sh Põhja- ja Baltimaade koostööformaadis, on oluline roll reeglitel põhineva rahvusvahelise korra kaitsmisel. B. Poopuu märkis, et rahvusvahelise õiguse rikkumised ei ole lubatavad sõltumata osapooldest, kuigi hukka mõistetakse Hamasi tegevus, ei õigusta see tema sõnul Iisraeli võimalikku rahvusvahelise õiguse rikkumist. Ta lisas, et ÜRO peasekretär António Guterres on toonud esile ka konflikti laiema tausta sh pikaajalise okupatsiooni ja sellest tuleneva ebastabiilsuse piirkonnas, mida ei saa arutelust kõrvale jätta. B. Poopuu sõnul tuleb lähtuda põhimõttest, et enesekaitseõigus peab olema kooskõlas rahvusvahelise õiguse normidega ning ei saa põhjendada kogu elanikkonna karistamist üksikute rünnakute eest.

Mikko Lagerspetz märkis, et tema hinnangul sagenevad rünnakud palestiinlaste vastu ning olukorra üheks põhjuseks on tema sõnul Iisraeli tajutatav karistamatuse tunne. Ta tõi esile, et

varasematel aegadel on rahvusvaheline kogukond selliseid arenguid teataval määral ohjeldanud, kuid praegu näib, et rahvusvaheline reageerimine on kas puudulik või ebapiisav. Ta rõhutas, et sellises olukorras on oluline saata selgeid signaale, et arengutel hoitakse tähelepanelikult silma peal ning ollakse valmis tegutsema. Tema sõnul võib ka selliste sammude astumine aidata ennetada edasist eskaleerumist ja säästa inimesi.

Sten Loov rõhutas, et tema hinnangul ei ole ei algatajad ega Eesti riik need, kes saaksid Iisraeli süüdi mõista. Ta toonitas, et küsimus seisneb eelkõige selles, kas genotsiidiohu olemasolu korral lasub Eestil kohustus sellele reageerida. Ta selgitas, et määrav ei ole see, kas rahvusvaheline kohus on genotsiidi toimepanemise tuvastanud, vaid see, kas esineb usutav oht sellise kuriteo toimepanemiseks. Sellisel juhul tekib tema sõnul Eestil kohustus reageerida olemasolevate vahenditega. Näiteks tõi ta välja, et Eesti võiks kasutada oma diplomaatilisi kanaleid, et küsida Iisraelilt selgitusi ning nõuda esitatud süüdistuste ümberlukkamist õiguslikult põhjendatud viisil. S. Loov rõhutas, et kui Eesti on seni kujundanud end rahvusvahelist õigust austava ja järgiva riigina, tuleb tal ka käesolevas olukorras tegutseda kooskõlas nende põhimõtetega ning kasutada kõiki tema käsutuses olevaid vahendeid.

Marko Mihkelson tõi esile, et rahvusvahelisel õigusel, normidel ja kokkulepitud reeglitel põhinev maailmakord on tema hinnangul surve all ning seda võib täheldada mitmes piirkonnas sh Ukrainas, Lähis-Idas ja mujal. Ta märkis, et väliskomisjon on juba mõnda aega läbi viimas põhjalikku kuulamiste tsüklit küsimuses, kuidas Eesti peaks väikeriigina muutavas rahvusvahelises keskkonnas tegutsema ning milliseid seisukohti kujundama rahvusvahelise õiguse kaitse ja arengu osas. Samuti viitas ta tellitud teadusanalüüsile, mille valmimine on kavandatud sügiseks ja milles käsitletakse muu hulgas ka Lähis-Ida olukorda ning Eesti võimalikku rolli ja tegevusvõimalusi. Tema sõnul püsib käsitletud teema komisjoni päevakorras nii laiemas kui ka konkreetsemas tähenduses. M. Mihkelson rõhutas vajadust hinnata, kas Eesti on täitnud kõik oma kohustused, mis tulenevad rahvusvahelisest õigusest. Ta tegi ettepaneku jätkata teema arutelu lähiajal järgmisel komisjoni istungil, kaasates välisministeeriumi ja asjakohased eksperdid, et saada täiendavat teavet ja hinnanguid. Lõpetuseks märkis ta, et selline lähenemine võimaldab kujundada sisulise ja argumenteeritud seisukoha nii kollektiivses pöördumises esitatud ettepanekutele kui ka laiemalt käsitletud küsimuste kohta. Ta tänas külalisi ning kinnitas, et komisjon teavitab neid edasisest tegevusest, rõhutades samas, et keerulises rahvusvahelises olukorras tuleb Eestil väikeriigina teha läbimõeldud ja kaalutletud otsuseid.

3. Arengud Venemaal

Riina Kaljurand andis ülevaate Venemaaga seotud aktuaalsetest teemadest. Ta rääkis muuhulgas Eesti saatkonna tööst Moskvast, kirjeldas Venemaa tegevust regionaalsetes koostööformaatides ja püüdlust süvendada suhteid Aasia riikidega, andis ülevaate ka Euroopa Liidu sisestest algatustest märkides, et Eesti ettepanekud on leidnud toetust ning Euroopa Komisjon valmistab ette omapoolseid samme. Lõpetuseks rõhutas ta, et esmatähtis on jätkata Ukraina toetamist ja Venemaa survevastandamist. R. Kaljuranna sõnul saavad võimalikud läbirääkimised tulla kõne alla üksnes selgetel tingimustel, sh käsitledes nõudeid ja kohustusi võrdselt ning arvestades ka teisi Venemaa poolt mõjutatud piirkondi. Komisjoni liikmed küsisid küsimusi ning toimus arutelu.

4. Info ja muud küsimused

Marko Mihkelson sõnas, et Prantsuse Rahvussammas väliskomisjoni esimees Bruno Fuchs kutsus oma Euroopa kolleege Euroopa väliskomisjonide esimeeste kohtumisele 28. mail 2026. Ta palus komisjoni toetust, et osaleda antud üritusel.

Otsustati:

4.1. Toetada väliskomisjoni esimehe Marko Mihkelsoni osalemist Prantsuse Rahvussamblée väliskomisjoni esimehe poolt kokku kutsutud Euroopa väliskomisjoni esimeeste kohtumisel 28. mail 2026 Pariisis, Prantsusmaal. Lähetuskulud katta välislähetuste eelarvest. (konsensus: Ester Karuse, Eerik-Niiles Kross, Marko Mihkelson, Juku-Kalle Raid).

(allkirjastatud digitaalselt)
Marko Mihkelson
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Kristiina Reinfeldt
protokollija